

УДК 37.3.151

В. ПОРЄВ, А. ЖУЖА

НТУУ «Київський політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СУЧАСНОМУ ВНЗ

Аналізується професійність викладача технічного університету як така, що вимагає поєднання знань сучасних освітніх методик і практичних навичок роботи, вміння проводити наукові дослідження, науково-технічні експерименти із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій. Підкреслюється проблема досягнення професійної компетентності та забезпечення її стійкості в мінливих умовах професійної діяльності викладача.

***Ключові слова:** вища школа, викладач, професіоналізм, компетентність, педагогічні дисципліни.*

Постановка проблеми. Вимоги до сучасного викладача технічного університету визначені необхідністю моделювання розвитку його педагогічної компетенції.

Сучасні викладачі університетів зустрічаються з новими вимогами системи освіти, змінами парадигми, новітніми підходами та методами підготовки студентів. Актуальні освітні методи засновані на творчості викладачів і студентів у здобутті знань, на противагу колишнім, пасивним. Активність процесу забезпечує функція викладача як ініціатора знань, яка вимагає інтерактивного способу навчання. Таким чином, для розвитку здібностей студентів, їх професійної мотивації і важливих професійних якостей викладачеві недостатньо самого тільки знання матеріалу, необхідно насамперед володіти педагогічними знаннями та вміннями.

Аналіз досліджень із проблеми. Нове розуміння місця й ролі педагогічних дисциплін у професійному становленні майбутнього фахівця зумовило пошук нових підходів до визначення цілей і змісту викладання педагогіки у ВНЗ, чому присвячені роботи А. Алексюка, М. Ахметової, В. Бондаря, Г. Васяновича, С. Вітвицької, М. Гаврилової, А. Орлова, Н. Радіонової, В. Семиченко, В. Стрельникова та інших. Проте питання формування системи професійних якостей майбутнього вчителя і викладача залишається актуальним. Адже, як зазначає Г. Васянович, сьогодні «педагогіка як наука не лише на Європейському континенті, а й в усьому світі зазнає сутнісних трансформацій, вона репрезентує найцікавіші результати соціальної гуманістики, культури. Водночас, вона допомагає молодим людям знайти відповідь на питання сенсу життя, можливості розвитку і діяльності в умовах складного глобалізованого світу» [2, с.189].

Наша стаття **має на меті** розглянути проблеми викладання педагогічних дисциплін у вищій технічній школі, зокрема ті, що стосуються формування педагогічної

майстерності викладачів як суб'єктів навчальної діяльності, і ймовірні шляхи їх розв'язання

Виклад основного матеріалу. У зоні уваги вчених сьогодні знаходяться різні аспекти цієї проблеми.

Культурологічний підхід до вивчення педагогічних дисциплін у ВНЗ, що дає змогу розглядати загальнопедагогічну підготовку як процес активного входження майбутнього професіонала у світ педагогічної культури й поетапного оволодіння її теорією, творчими способами діяльності й особистісних сенсів, розробляють Є. Бондаревська і В. Гриньова [3; 4; 5]. Зазначена мета досягається побудовою універсальної системи неперервної освіти орієнтованого типу, що передбачає проходження студентом декількох етапів – ціннісно-орієнтаційного, теоретичного та діяльнісно-практичного.

Визнаючи логічність такого поступу, ми, однак, наголошуємо, що в технічній вищій школі існують певні відмінності, пов'язані зі специфікою подальшої професійної діяльності випускника вишу. Адже підготовка до педагогічної діяльності як основної у педагогічній вищій школі відрізняється від педагогічної підготовки технічного фахівця, для якого цей напрям є ніби необов'язковим, незначущим. Проте вивчення педагогічних дисциплін у технічному виші здатне значно підвищити конкурентоспроможність майбутнього фахівця, розвинути його здатність впливати на інших людей, презентувати себе та свої професійні якості на належному рівні, виконувати організаторські функції на виробництві тощо. Отож дані етапи в технічній вищій школі набувають нових нюансів:

1) ціннісно-орієнтаційний – студент уводиться в світ педагогічної культури, включається в пошук ціннісно-гносеологічних підстав педагогіки. У технічному виші доречним буде актуалізувати аспект саморозвитку особистості студента, закономірності цього процесу;

2) теоретичний – відбувається осмислення теоретичних положень педагогічної науки й розвиток гуманітарного сенсопошукового мислення. Майбутньому фахівцеві технічної галузі доречно осмислити закономірності професійного саморозвитку, взаємозв'язок складових освітнього процесу, його інструментарій у загальній та особистісній інтерпретації;

3) діяльнісно-практичний етап у педагогічній вищій школі означає орієнтацію студентів на проектування власної педагогічної діяльності, вирішення педагогічних проблем, особистісну взаємодію з тим, хто навчається. У технічному виші слід зробити акцент на організації взаємодії з іншими людьми, на проектуванні шляхів успішного досягнення комунікативної мети.

Аналіз наукової літератури показав, що, акцентуючи увагу на різних аспектах вивчення педагогіки у ВНЗ, дослідники все частіше розглядають педагогічні дисципліни як системоутворювальний елемент у змісті педагогічної освіти, як основу для інтеграції знань про природу, культуру, суспільство, особистість, що забезпечує цілісність загальнопрофесійної підготовки. Так, В. Краєвський [4] вважає, що до змісту педагогічних дисциплін слід включити не тільки наукове знання, але й уміння застосовувати здобуті знання як у типових, так і в нестандартних ситуаціях, а також досвід емоційно-ціннісного ставлення. Цим зумовлена необхідність розширення практичного компоненту вивчення педагогіки в технічному виші, орієнтації на компетентнісний підхід.

Загальні професійні компетенції включають професійні знання і навички для проведення досліджень. Ключовим компонентом кожної з них виступає вмотивоване бажання людини набувати нові знання.

Для викладача вищої школи одна з основних компетенцій передбачає здатність спонукати студентів до навчання. Її набуття в процесі вивчення педагогічних дисциплін значно спрощується порівняно з обставинами, коли викладачем стає людина взагалі без педагогічної підготовки, хай навіть блискучий професіонал у своїй галузі.

Професійність викладача технічної вищої школи вимагає поєднання знання сучасних освітніх методик і практичних навичок роботи, вміння проводити наукові дослідження, проводити науково-технічні експерименти з застосуванням сучасних

комп'ютерних технологій. У сучасних умовах актуалізується проблема не тільки досягнення професійної компетентності, а й забезпечення її стійкості в мінливих умовах професійної діяльності викладача. Бачимо це завданням першорядної ваги в силу швидкого розвитку технологій у світі і постійної зміни сучасних вимог на ринку праці для майбутніх спеціалістів.

Стабільна професійна компетентність університетського викладача включає в себе два основних напрямки :

- компетенції в фаховому викладанні предметної дисципліни;
- педагогічні компетенції в вихованні студентів.

Досвід організації навчальної роботи багато в чому надається базовою освітою, яку викладач отримав в університеті, здобуваючи конкретну спеціальність, навіть не вивчаючи педагогічних дисциплін. Проте для якісного викладання цього недостатньо, або ж доводиться опановувати засади педагогічної діяльності вже в процесі, наражаючись на небезпеку некомпетентних кроків. Викладання певної дисципліни вимагає не лише глибоких знань у предметній галузі, вміння застосовувати теоретичний матеріал на практиці, чітко, комплексно, систематично уявити об'єкти і процеси, характер та особливості їх стану, розвитку і залежності від інших об'єктів і систем. Треба також бачити і визначати роль навчання у цілісній навчальній системі, до якої майбутні фахівці включаються в університеті.

Здобуття елементів педагогічної освіти фахівцями з технічних дисциплін становить певну проблему, що по-своєму вирішується в різних навчальних закладах. Низка великих технічних університетів пішли шляхом застосування додаткових освітніх програм «Педагогіка вищої школи», спрямованих на формування педагогічної майстерності викладачів. Програми ці, зазвичай, характеризуються високим рівнем диференціації і розробляються в центрах інженерно-педагогічної освіти. Аналіз цих програм показав, що в основі диференціації, як правило, закладено: профіль середньої школи, досвід викладацької діяльності, базовий рівень кваліфікації [8]. Деякі програми підкреслюють вагомість у роботі викладача теоретичних досліджень, в інших – акцентують увагу на практичних навичках. Загалом, упровадження таких програм значно підвищує рівень педагогічної майстерності педагогів, розвиває їх інтерес до науки, до урізноманітнення методів викладання, до інновацій в області підготовки фахівців. Сьогодні освітня програма «Педагогіка вищої школи» вже практично на межі державного замовлення. Така ситуація, на нашу думку, поліпшує стан розв'язання проблеми якості професійної та освітньої діяльності викладачів і загальну якість вищої освіти.

Окрім науково-дослідницьких та дидактичних засад педагогічної діяльності, для сучасного викладача важливо добре знати психологію студента, щоб мати можливість індивідуального підходу в організації інтерактивного навчання, обґрунтовано підходити до проектування особистісно орієнтованого навчального процесу та його результатів, мати можливість ефективно використовувати сучасні технології, спрямовані на особистісний і професійний розвиток студентів; визначити можливості предмета, реалізація яких сприяє піднесенню потреби людини «здійснити, себе»; реалізувати концепцію освіти, що відображає єдність і своєрідність традицій та інновацій конкретного ВНЗ, здійснювати освітні інновації при організації різних форм навчальних занять. На основі психологічних знань викладачеві вдається обрати оптимальні для конкретної групи студентів і конкретного навчального предмета освітні технології та їх «предметну інтерпретацію».

В умовах багаторівневої освіти психолого-педагогічне знання стає невід'ємною частиною кожного блоку навчальних дисциплін. Важливо, що воно дає змогу викладачеві вищої школи створити умови для становлення студента як суб'єкта своєї освітньої й професійної діяльності.

Отже, компетенції, які повинні бути сформовані у викладача, можна поділити на три групи: основні, загальнопрофесійні і спеціальні. Вони можуть бути представлені на різних рівнях, оскільки деякі з них є основою для формування інших. Відповідно,

модель педагогічної діяльності в технічному вищому навчальному закладі повинна включати три основні компетенційні кластери (основний, загально-професійний та спеціально-педагогічний), які й забезпечують компетентність викладача вищої школи.

Основні, загальні професійні і спеціальні педагогічні компетенції вимагають систематичного і цілеспрямованого розвитку особистості викладача, що здобуваються як у ході спеціального навчання, так і в процесі самоосвіти і саморозвитку.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок із напрямку. Психолого-педагогічна підготовка кожного студента як потенційного викладача, вочевидь, не може вважатися в системі вищої технічної освіти раціональною. Та розробка ступеневої моделі здобуття належних компетенцій повинна бути здійснена і застосовуватися в процесі адаптації фахівця технічної сфери в якості викладача вищої школи.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2012.

Список використаних джерел

1. Ахметова М.Н. Как изучать педагогические дисциплины (вариант) / М.Н. Ахметова. – Чита : ЗабГПУ, 1999. – 129 с.
2. Васянович Г.П. Педагогіка і психологія / Григорій Петрович Васянович // Г. Васянович. Вибрані твори: в 5-ти т. – Т. 4: Збірник наукових праць. – Львів: Сполом, 2010. – 512 с.
3. Введение в педагогическую культуру : учеб. пособ. / под ред. Е.В. Бондаревской. – Р-н/Д. : РГПУ, 1995. – 172 с.
4. Гриньова В.М. Підготовка майбутніх фахівців у системі вищої педагогічної освіти / В.М. Гриньова // Актуальні питання навчання та виховання особистості: зб. наук. пр. – Х. : Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 2008. – Вип. 2. – С. 1–10.
5. Гриньова В.М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04 / В.М. Гриньова. – К., 2001. – 45 с.
6. Орлов А.А. Проектирование содержания педагогических дисциплин в вузе / А.А. Орлов // Педагогіка. – 2001. – № 10. – С. 48–56.
7. Проблемы стандартизации высшего педагогического образования: «Круглый стол» // Педагогіка. – 2001. – № 6. – С. 52–61.
8. Радионова Н.Ф. Педагогіка в системе высшего многоуровневого образования / Н.Ф. Радионова // Подготовка специалиста в области образования (структура и содержание). – СПб. : Образование, 1994. – Вып. 1. – С. 45–49.
9. Стефановская Т.А. Технологии обучения педагогики в ВУЗе : метод. пособ. / Т.А. Стефановская. – 2-е изд. – М. : Совершенство, 2000. – 272 с.

Порев В., Жужа А.

НТУУ «Киевский политехнический институт», Украина

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В СОВРЕМЕННОМ ВУЗЕ

Анализируется профессионализм преподавателя технического университета как требующий сочетания знания современных образовательных методик и практических навыков работы, умения проводить научные исследования, научно-технические эксперименты с применением современных компьютерных технологий. Подчеркивается проблема достижения профессиональной компетентности и обеспечения ее устойчивости в изменяющихся условиях профессиональной деятельности преподавателя.

Ключевые слова: высшая школа, преподаватель, профессионализм, компетентность, педагогические дисциплины.

Porev V., Zhuzha A.

NTU «Kiev Polytechnic Institute», Ukraine

TEACHING PEDAGOGICAL DISCIPLINES IN THE MODERN UNIVERSITY

Examines teacher professionalism as a technical University requires a combination of knowledge of modern educational methods and practical skills, the ability to conduct scientific research, scientific and technological experiments with the use of modern computer technology. Emphasizes the problem of achieving professional competence and to ensure its sustainability in a changing professional teacher.

Keywords: higher education, teacher professionalism, competence, pedagogical discipline.